

andaina

andaina 39

SUMARIO

- 3 Editorial
- 4 Denuncias e comentarios
- 7 Hemeroteca. Literatura: Lendo a Rosalía
- 9 Declaración de Compostela
- 14 A imaxe masculina na publicidade impresa
- 17 Por un futuro mellor
- 18 A situación da muller inmigrante en Galicia
- [Entrevista] 23 Rosa Isela Serrano
- 29 A medicalización da vida cotiá
- 32 A comunicación feminina e o mundo laboral
- 40 Si, quero
- 42 Helena vs. Helena
- 50 As lembranzas de Carmen
- [Libros] 52 Las muertas de Juárez.
Crónica de una larga pesadilla
- 56 Hay algo que no es como me dicen.
El caso de Nevenka Fernández contra la realidad

Revista Galega de
Pensamento Feminista

Outono, 2004

Apdo. 1058
Santiago de Compostela

www.andainamulleres.org
andaina@andainamulleres.org

CONSELLO DE REDACCIÓN

Ana Arellano, Nanina Santos,
Berta Rey, Milagros Becerra,
Felicía Estévez, Laura Gómez e
Ana Luisa Bouza

COLABORAN NESTE NÚMERO

Áurea Sánchez, M.ª Olga Fontán,
Isabel Quintáns, Celia Balboa,
Carmen Carrazoni, Elvira Perpinyà,
Lola García, Neves Navas,
Sus Cubells, Roser Casas,
Mercedes Bengoechea, Laura Gómez,
Ana Fraga, Anna Amorós,
Raquel Barreiro e NSC

DESEÑO GRÁFICO
CEBRA

IMPRIME
Grafisant, S. L.
D.L.: C-1.146-88

Andaina non se identifica necesariamente
coas opinións dos artigos que aparecen
nesta revista

ISABEL QUINTÁNS RODRÍGUEZ*

Introdución

O aumento da inmigración feminina é un fenómeno que se observa a partir da segunda metade dos noventa e, fundamentalmente, desde o ano 1999.

Segundo o *Anuario estadístico de extranjería 2003*, publicado polo Ministerio do Interior, había nese ano en Galicia 37.522 persoas con estancia legal, en idade laboral; delas, 14.758 pertencen ó réxime xeral –élles aplicable a Lei de extranxeiría– e 22.764 ó réxime comunitario. Se desagregamos por sexo, o 51,05% do total da inmigración con estancia legal en Galicia son mulleres.

Xa que logo, a primeira idea que hai que desbotar é a de que a inmigración é un fenómeno fundamentalmente masculino. Se ben nos seus inicios a maioría das persoas que chegaban a Galicia eran homes, a partir da segunda metade

dos noventa a presenza de mulleres inmigrantes aumenta espectacularmente e na actualidade, como xa dixemos, apunta unha tendencia

* Responsable de CITE CC. OO. Galicia

A situación da

Se ben nos seus inicios a maioría das persoas que chegaban a Galicia eran homes, a partir da segunda metade dos noventa a presenza de mulleres inmigrantes aumenta espectacularmente e na actualidade, como xa dixemos, apunta unha tendencia a superar a dos homes

a superar a dos homes; é o que se denomina «feminización da inmigración», consecuencia lóxica da «feminización da pobreza» –non debemos esquecer que o fenómeno migratorio responde basicamente a razóns económicas–. Se

a estas causas se suma a exclusión ou discriminación social que tantas mulleres sofren no seu país de orixe, non é de estrañar que moitas escollan o camiño da emigración para melloraren as súas expectativas sociais.

Se as persoas inmigrantes constitúen un dos sectores máis discriminados e marxinados da nosa sociedade, as mulleres inmigrantes están sometidas a unha dobre discriminación: como inmigrantes e como mulleres. Xa dende o seu

muller inmigrante en Galicia

lugar de orixe, a maioría delas parten dunha situación máis feble porque proceden en moitos casos de países onde a exclusión social da muller é enorme e porque teñen maiores cargas familiares. Unha vez aquí, esa discriminación mantense e mesmo se incrementa tanto por factores sociais como pola propia regulación legal ou a falta de previsión normativa para a súa situación.

Podemos dicir, entón, que a inmigración feminina presenta características específicas que cómpre estudar polo miúdo para corrixir as situacións discriminatorias que se están a producir.

Perfil

No perfil da muller inmigrante que vive en Galicia tamén topamos coa falsidade dos tópicos que debuxan unha muller pasiva, que emigra co seu home ou é reagrupada posteriormente por el e que economicamente tamén depende del. Pola contra, a pesar da heteroxeneidade do colectivo, trátase maioritariamente de mulleres que emigran soas (o 64%) –ben porque non teñen parella ou ben porque o home fica no país de orixe–, teñen cargas familiares (o 59% con descendencia), veñen a Galicia por motivos económicos (o 78% son poboación activa), son independentes economicamente (o 72% recibe os seus ingresos do traballo) e envían cartos á familia no país de procedencia. É dicir, falamos de mulleres que emigran para manter a súa

familia; son, xa que logo, cabezas de familia e sustentadoras da economía familiar e, indirectamente, a través das divisas que supón ese envío, tamén da economía dos seus países.

Hai que rexeitar igualmente a idea da muller inmigrante inculca ou analfabeta: a penas se rexistra o analfabetismo e teñen un alto nivel de estudos en xeral, lixeiramente superior ó dos homes inmigrantes, excepto na formación profesional. En cambio, as mulleres sofren unha maior descualificación profesional, teñen un nivel de ingresos inferior e traballan en sectores marxinais ou desregulados nunha maior porcentaxe. Tamén o número de sancións por motivo de estranxeiría é superior.

Unha vez aquí, esa discriminación mantense e mesmo se incrementa tanto por factores sociais como pola propia regulación legal ou a falta de previsión normativa para a súa situación

Mundo laboral

En primeiro lugar, no aspecto laboral, a sectorialización da man de obra inmigrante é innegable, e débese tanto ó xogo da oferta e a demanda do mercado laboral como, sobre todo, é esixencia legal, xa dende 1985, de que non exista man de obra nacional en situación de desemprego nun posto de traballo para conceder un permiso de traballo a un estranxeiro. Isto resulta máis grave no caso das mulleres, e ten como consecuencia, segundo os nosos datos, que o sector no que traballan maioritariamente as inmigrantes en Galicia é o servizo doméstico (un 31%) seguido da prostitución (un 22%); é dicir, o 53% traballan en actividades desregularizadas ou sometidas a unha forte desprotección social. É certo que, no caso do servi-

zo doméstico, a xeneralización da incorporación da muller ó mundo laboral, o envellecemento da poboación galega, a ausencia de políticas sociais que afronten o problema e o cambio no modelo tradicional de familia e o incremento do nivel de vida da muller galega explican en gran medida a forte medra da demanda de traballadoras para este sector. Pero non é a única causa: os sectores nos que se comproba que non existe desemprego son actividades moi masculinizadas (construción, pesca...) polo que é o sector dos servizos, e dentro deste o doméstico, o único no que as mulleres poden atopar un posto de traballo máis facilmente.

Canto á prostitución, o limbo legal no que se atopa –sen ser delicto nin traballo, sen ser legal nin

ilegal– incrementa espectacularmente a marxinação e explotación destas mulleres.

Discriminación normativa

Como sinalamos anteriormente, a primeira discriminación prodúcese ante o requisito legal da situación nacional de emprego, polo que o campo laboral das mulleres redúcese considerablemente con respecto ó dos homes. O sistema de «continxentes» como única vía de entrada legal no país agrava esta situación.

Se examinamos a oferta do continxente 2004 para Galicia evidénciase a maior dificultade da muller inmigrante para acceder a un posto de traballo por estar condicionado a un sistema claramente segregador.

Oferta de continxente para o 2004 en Galicia por sectores

	Construcción	Transporte	Ind. Madeira	Agricultura	Ind. metal	Outras industrias	Pesca	Servizo doméstico	Hostalaría	TOTAL
A Coruña	80	10	—	20	4	—	—	11	—	125
Lugo	66	6	60	30	13	—	55	—	20	250
Ourense	10	1	6	14	8	—	—	—	—	39
Pontevedra	—	50	—	50	129	10	65	50	40	394
Totais	156	67	66	114	154	10	120	61	60	808

A última reforma da lei de estranxeiría afonda aínda máis na situación de discriminación das mulleres:

1. O control policial do Padrón podería levar a que moitas persoas en situación administrativa de estancia irregular non se inscriban nel, o que tería como consecuencia inmediata a perda de dereitos sociais e fundamentais como son o dereito á educación dos seus fillos e fillas e o dereito á sanidade de urxencia e xinecolóxica.

2. O endurecemento da lei respecto ó reagrupamento familiar e o matrimonio: a lei recolle, en caso de reagrupamento familiar ou matrimonio, a dependencia do cónxuxe e os fillos e fillas do titular do permiso ata que consigan unha oferta de traballo; na lei anterior, ós dous anos o cónxuxe obtiña un permiso independente e tamén os fillos e fillas ó chegaren a maioría de idade.

Sabemos que hai culturas nas que a muller ten máis dificultade

os sectores nos que se comproba que non existe desemprego son actividades moi masculinizadas (construción, pesca...) polo que é o sector dos servizos, e dentro deste o doméstico, o único no que as mulleres poden atopar un posto de traballo máis facilmente

para acceder a un permiso independente pola situación de sometemento ó home; a lei condena estas mulleres a dependeren do home ou do pai ó longo de toda a súa vida.

3. Malos tratos: a lei reconece o dereito das vítimas de malos tratos a obter un permiso independente se cumpre os seguintes requisitos:

- ▶ estar legalmente casada /o cunha persoa estranxeira,
- ▶ que o xuíz dite unha orde de protección da persoa.

Este artigo deixa un colectivo importantísimo de mulleres á marxe (se non estás casada legalmente, non tes dereito a obter o permiso aínda que sexas vítima de violencia doméstica), e queda nas

mans dos xuíces a posibilidade de obter o permiso independente (non sempre se dita orde de protección).

Conclusión

Estamos ante unha muller cunha situación de partida peor cá dos homes, con maiores cargas familiares ca estes e sometida a unha discriminación superior á do inmigrante home. E isto non se pode explicar só por factores sociais, senón tamén, e sobre todo, por unha lexislación española que, pese a respectar unha igualdade formal, as atinxe máis directamente, agudiza esas diferenzas e esa discriminación social e non prevé nada para corrixila. ☞

